

Василь Желясков
кандидат педагогічних наук,
завідувач кафедри гуманітарних дисциплін,
Дунайський інститут національного університету
«Одеська морська академія», м. Ізмаїл
<https://orcid.org/0000-0001-5698-6989>
zhelvas72@gmail.com

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

У статті представлено результати експериментального дослідження ефективності впровадження педагогічної системи підготовки майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії у вищих морських навчальних закладах. У процесі проведеної дослідно-експериментальної роботи було розроблено, апробовано та перевірено концепцію та технологію підготовки майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії. Запропонована педагогічна система передбачає наявність чіткої науково обґрунтованої мети, дотримання сприятливих педагогічних умов, взаємозв'язок всіх етапів навчання і результату сформованості професійної комунікативної взаємодії майбутніх судноводіїв.

Процес підготовки майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії як складник педагогічного експерименту передбачав три етапи: перший етап – організаційний – спрямовано на формування мотивації, інтересу та позитивного ставлення студентів до їхньої майбутньої професії, стимулювання потреби спілкування та прагнення до саморозвитку та самовдосконалення; другий етап – практико-діяльнісний – мав на меті опанування студентами основних понять, норм і правил професійної комунікативної взаємодії майбутніх судноводіїв, засвоєння фахової термінологічної лексики, використання інформаційно-комунікативних технологій, набуття студентами вміння налагоджувати комунікативну взаємодію та підтримувати контакти з колегами та суб'єктами професійної діяльності, розвиток їхнього вміння розв'язувати конфлікти; третій етап – креативний – передбачав закріплення знань, відпрацювання умінь і набуття стійких навичок професійної комунікативної взаємодії під час виконання професійних завдань у практиці судноводіння (навчально-плавальної та виробничо-плавальної), демонструючи при цьому особистісні якості, необхідні для ведення успішної комунікативної взаємодії.

Після формувального експерименту відбулися позитивні зміни в обох досліджуваних групах. У контрольній групі ці зміни виявилися не значущими, а в експериментальній – призвели до суттєвого підвищення якісного рівня групи. Це підтверджує ефективність педагогічної системи підготовки майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії.

Ключові слова: майбутні судноводії, професійна комунікативна взаємодія, експериментальна перевірка, контрольна група, експериментальна група, критерій, рівень, педагогічна система.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Завершальним етапом у процесі реалізації комплексу завдань, спрямованих на досягнення мети дослідження, а саме – підвищення рівня готовності майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії, є експериментальна перевірка ефективності педагогічної системи підготовки майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії. Це потребує правильно організованого процесу, його моніторингу та верифікації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Підходи щодо вирішення проблеми удосконалення підготовки майбутніх фахівців до професійної комунікативної взаємодії висвітлені в багатьох наукових працях психолого-педагогічного спрямування. Однак, реалізація системного підходу щодо підготовки майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії у вищих морських навчальних закладах ще не була предметом комплексного педагогічного дослідження.

Мета статті – представити результати експериментального дослідження, спрямованого на перевірку педагогічної системи підготовки майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У ході наукового пошуку складено план і розроблено програму експерименту, визначено показники, критерії й рівні готовності майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії; відповідно до рівнів навчальних досягнень обрано шкалу оцінювання; створено необхідне методичне забезпечення експериментальної роботи.

Педагогічний експеримент передбачав виконання таких завдань:

- 1) сформувати контрольну й експериментальну групи;
- 2) реалізувати педагогічні умови через модель педагогічної системи підготовки майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії;
- 3) представити аналіз результатів експериментальної роботи.

Дослідницько-експериментальну роботу організовано у 2016-2019 рр. на базі Національного університету «Одеська морська академія», Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія», Херсонської державної морської академії, Азовського морського інституту Національного університету «Одеська морська академія».

Експериментальне дослідження складалося з чотирьох етапів.

1. Підготовчий етап (вересень 2016 р. – січень 2017 р.) – обґрунтування наукового апарату експерименту. Експериментальна програма розроблена відповідно до моделі педагогічної системи підготовки майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії (мети, завдань, принципів, компонентів, педагогічних умов, методів, форм і засобів навчання, критеріїв оцінювання рівнів готовності майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії та змісту моделі педагогічної системи підготовки майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії.

2. Організаційний етап (лютий 2017 р. – червень 2017 р.) – підготовка матеріальної бази й методичного забезпечення експерименту; визначення та підготовка виконавців, учасників. Проведено анкетування й тестування майбутніх судноводіїв для визначення рівня їх готовності до професійної комунікативної взаємодії.

3. Практичний етап (вересень 2017 р. – червень 2019 р.) – реалізація моделі педагогічної системи підготовки майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії. Згідно з експериментальною програмою, організовано навчальний процес через упровадження на заняттях інноваційних методів навчання. Виконано моніторинг процесу експерименту, організовано спостереження за станом і розвитком процесу досягнення учасниками експерименту мети навчання, що реалізовано на середньому та високому рівнях готовності до професійної комунікативної взаємодії. Проведено контрольні зрізи в ході підготовки майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії.

4. Узагальнювальний етап (вересень 2019 р. – січень 2020 р.) – з'ясування ефективності моделі педагогічної системи підготовки майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії через порівняння результатів навчального процесу експериментальної та контрольної груп за допомогою застосування математичних методів.

Процес підготовки майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії як складник педагогічного експерименту передбачав три етапи:

Перший етап (1 курс) – організаційний – спрямовано на формування мотивації, інтересу та позитивного ставлення студентів до їхньої майбутньої професії, стимулювання потреби спілкування та прагнення до саморозвитку та самовдосконалення. На цьому етапі також відбувалася координація подальшої навчальної діяльності, студентам надавалися роз'яснення щодо використання матеріалів, інструкції та установки з метою усвідомлення ними необхідності формування готовності до професійної комунікативної взаємодії.

Другий етап (2–3 курс) – практико-діяльнісний – мав на меті опанування студентами основних понять, норм і правил професійної комунікативної взаємодії майбутніх судноводіїв, засвоєння фахової термінологічної лексики, використання інформаційно-комунікативних технологій, набуття студентами вміння налагоджувати комунікативну взаємодію та підтримувати контакти з колегами та суб'єктами професійної діяльності, розвиток їхнього вміння розв'язувати конфлікти.

Третій етап (4 курс) – креативний – передбачав закріплення знань, відпрацювання умінь і набуття стійких навичок професійної комунікативної взаємодії під час виконання професійних завдань у практиці судноводіння (навчально-плавальної та виробничо-плавальної), демонструючи при цьому особистісні якості, необхідні для ведення успішної комунікативної взаємодії.

Для проведення експериментального дослідження протягом 2016-2019 рр. з майбутніх судноводіїв було сформовано контрольну й експериментальну групи: КГ – 242 осіб, ЕГ – 244 осіб.

Для вивчення динаміки показників критеріїв – мотиваційно-ціннісного, когнітивного та комунікативно-діяльнісного – проведено два зрізи: перший – на констатувальному етапі експерименту, другий – після формувального етапу експерименту. Зрізи реалізовані в експериментальній та контрольній групах за допомогою однакових методів.

В експериментальній групі робота проведена відповідно до педагогічних умов та педагогічної системи підготовки майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії. У контрольній групі студенти навчалися за традиційною схемою.

Для діагностики рівнів готовності майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії було обрано наступні методики: за мотиваційно-ціннісним критерієм – діагностика мотивації досягнення (А. Мехраб'ян), діагностика мотиваційних орієнтацій в міжособистісних комунікаціях (І. Ладанов, В. Уразаєва), діагностика реалізації потреб у саморозвитку, діагностика лідерських якостей (Є. Жаріков, Є. Крушельницький); за когнітивним критерієм – діагностика рівня знань із загальної та професійної англійської мови (авторський тест), діагностика міжособистісних відносин (А. Рукавішніков), діагностика рівня готовності до міжкультурної комунікації (авторський тест); за комунікативно-діяльним критерієм – діагностика перцептивно-інтерактивної компетентності (модифікований варіант методики Н. Фетіскіна), діагностика копінг-поведінки в стресових ситуаціях (С. Норман, Д. Ендлер, Д. Джеймс, М. Паркер, адаптований варіант Т. Крюкової), діагностика комунікативного контролю (М. Шнайдер), методика вивчення здатності до самоуправління в спілкуванні [1].

Підготовку майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії досліджуємо окремо за кожним із визначених у моделі критеріїв:

- 1) мотиваційно-ціннісним;
- 2) когнітивним;
- 3) комунікативно-діяльним.

На констатувальному етапі експерименту виконано діагностику вихідних рівнів готовності майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії, з'ясовано початковий стан досліджуваної системи, рівень знань і вмій майбутніх судноводіїв; сформованість якостей студентів, схарактеризовано початкові умови, у яких проведено експеримент, початковий стан учасників педагогічного впливу. Досліджено рівні готовності до професійної комунікативної взаємодії учасників експерименту за кожним критерієм окремо.

Мотиваційно-ціннісний критерій. Проаналізовано наявність професійних мотивів та мотивів досягнення успіху в майбутній професійній діяльності; наявність пізнавальних інтересів в процесі навчання професійної комунікативної взаємодії; усвідомлення ролі англійської мови для безпеки судноплавства; прагнення до саморозвитку та самовдосконалення. Після попереднього опрацювання емпіричних даних за допомогою методик χ^2 – критерію Пірсона та Z-критерію [2] отримані результати представлено у таблиці 1.

Таблиця 1 – Рівні готовності майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії за мотиваційно-ціннісним критерієм в КГ та ЕГ на етапі констатувального експерименту

Група	Рівень			Усього
	Низький	Середній	Високий	
	Бали			
	3,5	6	9	
КГ (x)	61	154	27	$n_1 = 242$
ЕГ (y)	64	149	31	$n_2 = 244$
Усього	$n_1' = 125$	$n_2' = 303$	$n_3' = 58$	$N = 486$

Низький рівень готовності майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії за мотиваційно-ціннісним критерієм зафіксовано в 25,7 % досліджуваних, серед яких: 48,8 % – із КГ та 51,2 % – з ЕГ. На середньому рівні виявлено 62,4 % осіб: 50,8 % – із КГ, 49,2 % – з ЕГ. Високому рівню відповідає 11,9 % респондентів, а саме: 46,6 % – із КГ та 53,4 % – з ЕГ.

Таким чином, відповідно до проведених розрахунків, виявлено, що за мотиваційно-ціннісним критерієм готовності майбутніх судноводіїв до

професійної комунікативної взаємодії, контрольна та експериментальна групи виявились якісно однорідними, а їхні кількісні показники не відрізняються значуще.

Когнітивний критерій. Проаналізовано знання із загальної англійської мови; знання з професійно орієнтованої англійської мови морського спрямування; знання про особливості ведення професійної комунікативної взаємодії; знання про основні норми і правила поведінки з огляду на міжкультурний аспект ведення комунікативної взаємодії. Після попереднього опрацювання емпіричних даних отримані результати представимо у вигляді таблиці 2.

Таблиця 2 – Рівні готовності майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії за когнітивним критерієм в КГ та ЕГ на етапі констатувального експерименту

Група	Рівень			Усього
	Низький	Середній	Високий	
	Бали			
	3,5	6	9	
КГ (x)	85	132	25	$n_1 = 242$
ЕГ (y)	78	139	27	$n_2 = 244$
Усього	$n_1' = 163$	$n_2' = 271$	$n_3' = 52$	$N = 486$

Комунікативно-діяльнісний критерій. Метою перевірки є сформованість мовленнєвих умінь; уміння організації комунікативної взаємодії; уміння здійснення мовленнєвого впливу. Після попереднього опрацювання емпіричних даних отримані результати представимо у вигляді таблиці 3.

Таблиця 3 – Рівні готовності майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії за комунікативно-діялісним критерієм в КГ та ЕГ на етапі констатувального експерименту

Група	Рівень			Усього
	Низький	Середній	Високий	
	Бали			
	3,5	6	9	
КГ (x)	70	141	31	$n_1 = 242$
ЕГ (y)	65	145	34	$n_2 = 244$
Усього	$n_1' = 135$	$n_2' = 286$	$n_3' = 65$	$N = 486$

Низький рівень готовності майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії за комунікативно-діяльнісним критерієм зафіксовано в 25,7 % досліджуваних, серед яких: 48,8 % – із КГ та 51,2 % – з ЕГ. На середньому рівні виявлено 62,4 % осіб: 50,8 % – із КГ, 49,2 % – з ЕГ. Високому рівню відповідає 11,9 % респондентів, а саме: 46,6 % – із КГ та 53,4 % – з ЕГ.

Таким чином, відповідно до проведених розрахунків, виявлено, що за комунікативно-діяльнісним критерієм готовності майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії, контрольна та експериментальна групи виявились якісно однорідними, а їхні кількісні показники не відрізняються значуще.

На етапі констатувального експерименту було проаналізовано показники та критерії готовності майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії. За результатами аналізу констатуємо, що низький рівень готовності виявлено в 29,0 % досліджуваних, серед яких: 51,1 % – із КГ та 48,9 % – з ЕГ. На середньому рівні зафіксовано 58,8 % осіб: 49,7 % – із КГ, 50,3 % – з ЕГ. Високому рівню відповідає 12,2 % респондентів, а саме: 47,5 % – із КГ та 52,5 % – з ЕГ.

На цьому етапі експерименту досліджувані групи виявились якісно однорідними за готовністю майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії відповідно до всіх критеріїв. Кількісні показники цих груп також не відрізняються значуще. Отже, перед початком формувального експерименту дотримано принципу однаковості якісних і кількісних показників контрольної та експериментальної груп, що запобігає отриманню спотворених результатів та забезпечує об'єктивність зроблених висновків.

Для аналізу результатів формувального експерименту при зіставленні показників контрольної й експериментальної груп після експерименту використано аналогічні статистичні критерії та методики числових розрахунків, що й для констатувального. Також у цьому пункті зіставлено показники контрольної групи до та після формувального експерименту; показники

експериментальної групи до й після формувального експерименту за допомогою χ^2 – критерію для однієї вибірки (таблиця 4).

Таблиця 4 – Узагальнені дані про розподіл майбутніх судноводіїв за рівнями готовності до професійної комунікативної взаємодії у КГ та ЕГ після формувального експерименту (у %)

Група	Критерій	Рівень		
		Низький	Середній	Високий
КГ (242 особи)	Мотиваційно-ціннісний	21,9	65,7	12,4
	Когнітивний	32,2	56,6	11,2
	Комунікативно-діяльнісний	24,8	60,3	14,9
	Загалом	26,3	60,9	12,8
ЕГ (244 особи)	Мотиваційно-ціннісний	10,3	63,9	25,8
	Когнітивний	14,3	60,2	25,4
	Комунікативно-діяльнісний	11,9	61,9	26,2
	Загалом	12,2	60,0	25,8

Після формувального експерименту було проаналізовано показники та критерії готовності майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії. За результатами аналізу констатуємо, що низький рівень готовності виявлено в 29,0 % досліджуваних, серед яких: 51,1 % – із КГ та 48,9 % – з ЕГ. На середньому рівні зафіксовано 58,8 % осіб: 49,7 % – із КГ, 50,3 % – з ЕГ. Високому рівню відповідає 12,2 % респондентів, а саме: 47,5 % – із КГ та 52,5 % – з ЕГ.

На цьому етапі експерименту досліджувані групи виявились якісно не однорідними за готовністю майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії відповідно до всіх критеріїв. Кількісні показники цих груп також відрізняються значуще. Отже, протягом формувального експерименту помітною стала тенденція до зростання показників в експериментальній групі порівняно з даними контрольної групи, що пояснюється ефективністю проведеної педагогічної роботи в експериментальній групі.

Для порівняльного аналізу показників готовності майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії у КГ на етапах констатувального та формувального експерименту складено таблицю 5..

Таблиця 5 – Порівняльна характеристика рівнів готовності майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії у КГ (констатувальний та формувальний етапи експерименту), у %

Контрольна група (242 особи)	Етап	Критерій	Рівень		
			Низький	Середній	Високий
	Констатувальний	Мотиваційно-ціннісний	25,2	63,6	11,2
		Когнітивний	35,1	54,6	10,3
		Комунікативно-діяльнісний	28,9	58,3	12,8
		Загалом	29,7	58,8	11,5
	Формувальний	Мотиваційно-ціннісний	21,9	65,7	12,4
		Когнітивний	32,2	56,6	11,2
		Комунікативно-діяльнісний	24,8	60,3	14,9
Загалом		26,3	60,9	12,8	

Таким чином, відповідно до проведених розрахунків узагальнених даних, виявлено, що експериментальна група за результатами констатувального та формувального етапів експерименту виявилась якісно не однорідною, а кількісні показники відрізняються значуще, що дає змогу засвідчити позитивні зміни, які відбулися в процесі педагогічного впливу на зазначену групу.

Результати порівняння рівнів готовності до професійної комунікативної взаємодії майбутніх судноводіїв КГ і ЕГ (за критеріями та загалом) на констатувальному та після формувального етапів експерименту представимо у вигляді таблиці 6.

Таблиця 6 – Результати порівняння рівнів готовності до професійної комунікативної взаємодії майбутніх судноводіїв КГ і ЕГ (за критеріями та загалом) на констатувальному та після формувального етапів експерименту, у %

Група	Рівень	Констатувальний етап	Формувальний етап	Різниця	χ^2 – критерій		Z – критерій		Статистична гіпотеза
					$\chi^2_{\text{емп}}$	$\chi^2_{\text{крит}}$	Z _{емп}	Z _{крит}	
Мотиваційно-ціннісний критерій									
КГ $n_1 = 242$	Низький	25,2	21,9	-3,3	1,665	5,99	0,832	1,96	H ₀
	Середній	63,6	65,7	+2,1					
	Високий	11,2	12,4	+1,2					
ЕГ $n_2 = 244$	Низький	26,2	10,3	-15,9	77,408		5,322		H ₁
	Середній	61,1	63,9	+2,8					
	Високий	12,7	25,8	+13,1					

Когнітивний критерій									
КГ $n_1 = 242$	Низький	35,1	32,2	-2,9	0,959	5,99	0,634	1,96	H_0
	Середній	54,6	56,6	+2,0					
	Високий	10,3	11,2	+0,9					
ЕГ $n_2 = 244$	Низький	32,0	14,3	-17,7	73,022	5,99	5,656	1,96	H_1
	Середній	56,9	60,2	+3,3					
	Високий	11,1	25,4	+14,3					
Комунікативно-діяльнісний критерій									
КГ $n_1 = 242$	Низький	28,9	24,8	-4,1	2,532	5,99	1,071	1,96	H_0
	Середній	58,3	60,3	+2,0					
	Високий	12,8	14,9	+2,1					
ЕГ $n_2 = 244$	Низький	26,7	11,9	-14,8	58,991	5,99	4,824	1,96	H_1
	Середній	59,4	61,9	+2,5					
	Високий	13,9	26,2	+12,3					
Загалом готовність									
КГ $n_1 = 242$	Низький	29,7	26,3	-3,4	1,460	5,99	0,800	1,96	H_0
	Середній	58,8	60,9	+2,1					
	Високий	11,5	12,8	+1,3					
ЕГ $n_2 = 244$	Низький	28,3	12,2	-16,1	67,279	5,99	5,183	1,96	H_1
	Середній	59,1	62,0	+2,7					
	Високий	12,6	25,8	+13,2					

Отже, після формувального експерименту відбулися позитивні зміни в обох досліджуваних групах. У контрольній групі ці зміни виявилися не значущими, а в експериментальній – призвели до суттєвого підвищення якісного рівня групи. Це підтверджує ефективність педагогічної системи підготовки майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, у процесі констатувального етапу експерименту підтверджено недостатній рівень готовності майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії і потребу створення педагогічних умов ефективної підготовки. Так, низький рівень готовності до професійної комунікативної взаємодії виявлено в 29,0 % досліджуваних, серед яких: 51,1 % – із КГ та 48,9 % – з ЕГ. На середньому рівні зафіксовано 58,8 % осіб: 49,7 % – із КГ, 50,3 % – з ЕГ. Високому рівню відповідає 12,2 % респондентів, а саме: 47,5 % – із КГ та 52,5 % – з ЕГ. За допомогою χ^2 – критерію Пірсона з'ясовано, що на констатувальному етапі експерименту досліджувані групи виявились якісно однорідними відповідно до всіх критеріїв: мотиваційно-ціннісного, когнітивного та комунікативно-діялісного. Кількісні показники цих груп, які

перевірено за допомогою Z-критерію, не відрізнялись значуще. Таким чином, перед початком формувального експерименту дотримано принципу однаковості якісних і кількісних показників контрольної та експериментальної груп, що запобігає отриманню спотворених результатів та забезпечує об'єктивність зроблених висновків.

Використання розробленої педагогічної системи підготовки майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії засвідчило інтенсивність поглиблення знань в ЕГ, ніж у КГ. Після формувального етапу експерименту в контрольній групі зменшилася на 3,4 % чисельність учасників експерименту з низьким рівнем готовності до професійної комунікативної взаємодії. Водночас збільшилася кількість респондентів цієї групи із середнім і високим рівнями готовності на 2,1 % і 1,3 % відповідно. Досягнуті контрольною групою позитивні зміни виявилися не значущими.

У наших подальших дослідженнях ми плануємо приділити увагу обґрунтуванню практичних методів навчання майбутніх судноводіїв професійної комунікативної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Фетискин Н. П., Козлов В. В., Мануйлов Г. М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. М. : Изд-во Института психотерапии, 2002. 490 с.
2. Kanji G.K. 100 statistical tests. London: SAGE Publications, 2006. 257 p.

References

1. Fetiskin N. P., Kozlov V. V., Manuilov H. M. (2002). Sotsialno-psykhologicheskaya diahnostika razvitiya lichnosti y malykh hrup. [Socio-psychological diagnosis of the development of personality and small groups]. M.: Izd-vo Instytuta psikhoterapii. 490 s. [in Russian].
2. Kanji G.K. (2006). 100 statistical tests. London: SAGE Publications. 257 p.

Vasil Zheliaskov. Experimental study of the pedagogical system of preparation of future navigators for professional communicative interaction

The article presents the results of an experimental study of the effectiveness of the introduction of a pedagogical system for the preparation of future navigators for professional communicative interaction in higher maritime institutions. During the experimental study, the concept and technology of preparation of future navigators for professional communicative interaction were developed, tested and proved. The proposed pedagogical system implies the scientifically valid goal, compliance with favorable pedagogical conditions, interconnection of all

stages of training and the result of the formation of professional communicative interaction of future navigators.

The process of preparing future navigators for professional communication interaction as part of a pedagogical experiment involved three stages: the first stage - organizational - was aimed at forming students' motivation, interest and positive attitude towards their future profession, stimulating the need for communication and striving for self-development and self-improvement. Further educational activities were also coordinated at this stage, and students were provided with clarifications on the use of materials, instructions, and installations to make them aware of the need to be prepared for professional communication; the second stage - practical activity - was aimed at mastering the students basic concepts, rules and rules of professional communication interaction of future navigators, mastering professional terminology vocabulary, using information and communication technologies, acquiring students to communicate and improve communication skills with colleagues and business entities, developing their ability to resolve conflicts; the third stage - creative - envisaged consolidation of knowledge, development of skills and acquisition of stable skills of professional communicative interaction while performing professional tasks in the practice of navigation (training-swimming and production-swimming), while demonstrating the personal qualities necessary for leading communicative interaction.

After the forming stage of the experiment, there were positive changes in both study groups. In the control group, these changes were not significant, but in the experimental group, they led to a significant increase in the quality level of the group. This confirms the effectiveness of the pedagogical system of preparing future navigators for professional communicative interaction.

Key words: future navigators, professional communication interaction, experimental verification, control group, experimental group, criterion, level, pedagogical system.